

v disciplinarno preiskavo učitelstvo na Raki. Povod gonil je bilo razširjenje šole in ustanovitev Sokola, ozir. prosvetno delo učitelstva na eni strani, na drugi pa osebno sovraštvo. Boj proti učitelstvu je pričel župnik M. Š. To je mož, ki bi za svojo preteklost in za svojo sedanjost zaslužil pošteno porcijo. Finžgarjevih korobačev. Prižnica, razni shodi, časopisi, izpraševanja, pobiranje podpisov — vse mu je bilo dobrodošlo, da je lahko blatil učitelstvo. Celo tri dni pred discipl. preiskavo je pisal v »Slovenca« laži, ki jih je imel priliko ugotoviti sam vodja preiskave. Sedanji župan Al. Š. in sedanji predsednik krajnega šol. sveta J. V. na sta pri občinskih volitvah kandidirala za županski stolec z letaki: »Če hočete, da se doklade ne povišajo, če hočete, da se polovica učiteljev odpravi, ki jih je preveč, vrzite kroglico v prvo škatlico, da vam ne bo treba toliko davka plačevati za gospodo, ki ima mastno plačo, dela pa cel teden toliko, kolikor ti ubogi kmet en sam dan.« — In romala je pritožba za pritožbo v Ljubljano: »Polovico učitelstva na Raki je odveč!« Ker niso pritožbe nič zalegle, poslužili so se proti učitelstvu najpogostejšega sredstva, obrekovanja in laži. Poklicali so na pomoč še pro-nalega kaplana, ki stane v hlevu in že pet let ne mašuje, ker je bil zaradi pijančevanja suspendiran, da jim je pomagal sestavljati pamflete. — Ta četvorica je torej nastopila proti učitelstvu z najostudnejšim orožjem, z lažjo, ker ni pričakovala, da bo prišlo do kake preiskave. Ko so bili ti možakarji pozvani, naj pošlje vsak svojo izjavo proti učitelstvu in da naj navedejo priče, ker je uvedena proti učitelstvu disciplinarna preiskava, se niso upali podpisati sumničeni s svojimi imeni in so se skrili v varno zavetje »županstva«. — Župnik je v »Slovenca« odklonil preiskavo, češ, samo naši zahtevji naj se ugodijo: polovico učiteljev stran! — Zakaj se je neki bal preiskave? Zato! — Učitelstvo se je na ni balo, in jo je samo potem spomenice zahtevalo, ker je hotelo razkrinkati inuake, ki izza grma streljajo. Dne 4. in 5. t. m. se je vršila preiskava. Od nasprotnikov predlagane priče so ali izostale, ali pa so izpovedale učitelstvu v prilog. Za nekatera sumničena na niti prič niso predlagali. — Učitelstvu je bilo na razpolago nešteto prič iz obeh tamošnjih strank in iz vseh stanov. Značilno je posebno to, da se je ponudil za pričo celo katehet g. M. St., ki je politični nasprotnik učitelstva, a pravi in od vseh, tudi od svojih stanovskih tovarišev globoko spoštovan duhovnik. Brez ozira na desno in levo je nastopil pri preiskavi zoper laž in obrekovanje onih »mož«, ki so sami tik do preiskave trdili, da nima nihče nič osebno proti učitelstvu, ampak da se bojujejo samo proti previsokemu številu učitelstva. Ena njihovih glavnih prič je izjavila, ko je bila zaslišana: »Nimam nič proti učitelstvu, imam vse rad, samo polovica jih je preveč.« — Na kakšni podlagi so bila sumničena, naj se razvidi iz tega, da je učitelstvo predlagalo za pričo celo župana, svojega praganjalca. — Preiskava je torej potrdila staro resnico, da je človek največja bestija na svetu, zmožna škodovati svojemu bližnjemu, upogablajoča pri tem najostudnejša sredstva, da le zadosti svojemu osebemu ali političnemu sovraštvu. — Za učitelstvo je bilo skrajno poniževalno, da se je moralo zagovarjati proti sumničeni, pod katera se ni upal postaviti nihče svojega imena. — Učitelstvo je torej oprano! Ali pa je to zanižanje zadoščenje? Nikdar ne! Pravimo: Če je

okrajni šolski nadzornik in kot domoliub, deželni poslanec krajski.

V teh letih (1869.—1871.) smo z veseljem pozdravili nove šolske zakone, državne in deželne; učili se jih in odbravali ter branili jih pred napadi od strani duhovščine, ki je naravno hvalila svojo staro šolo, pri kateri je imela odločilno besedo. Zametavala je nove zakone, s katerimi se napež ni mogel sprijazniti, tudi vsi škofje z nižjo duhovščino vred ne. Izjemo je delal takrat škof Pogačar, bivši urednik cerkvenega lista »Zgodnja Danica«; in izjema so bili tudi tisti katehete, ki so ostali tudi v novi dobi šolski voditelji, profesorji ali okrajni šolski nadzorniki.

Na idrijski šoli je bilo takrat živahno življenje. Učitelji smo bili pravi tovariši, zvesti drug drugemu. Učil nas je osobito Stegnar, ki je kot bistroumen šolnik vse prekosil. V smislu novega učnega in šolskega reda smo imeli redne domače učiteljske konference, pri katerih je bilo čez vse poučno, živahno, instruktivno debatanje, brez vsake osebne mržnje.

(Dalje prihodnjič.)

I. Lapajne.

učitelstvo čisto, popolno zadoščenje, če je krivo, najstrožje kazni! Isto zahtevamo za nasprotnike učitelstva, kajti če družega niso dosegli, vzeli so mu ugled, ki ga je imelo do sedaj! Na tem mestu naj bo podana splošna izjava, da se učitelstvo nikdar več ne bo hotelo zagovarjati proti sumničeni, za katera ne bo hotel nihče prevzeti odgovornosti. Brezpogojno zahtevamo kazni za obrekovanje, drugače se bomo upali trditi, da ne samo pri prosvetnem delu, ampak celo pri uradni dokazani kraji časti ne najde učitelstvo zadoščenje v svojih predpostavljanih. Stanje postaja od dne do dne neznosnejše!

— **Trgovec in posestnik g. Rus Franc v Loškem potoku.** daroval je v počaščenje spomina svojega sina Franceta, slušatelja medicine za revne učence tuk. šole znesek 2000 K. V imenu revnih šolariev se mu podpisani za ta velikodušni dar najsrčneje zahvaljuje. Voditeljstvo šestrazredne ljudske šole v Loškem potoku, 19. aprila 1922, Ferdo Wigele, šolski voditelj.

— **Boj alkoholu — doma.** Zadnje čase se je mnogo govorilo in pisalo o boju proti alkoholu. Jaz sam sem razmišljal o tem prevažnem vprašanju, o tem molohu, ki ubija duh in energijo našega itak po drugih epidemijah (jetika, španska) decimiranega naroda. Za boj proti brezmejnemu uživanju opojnih pišč je moralna dolžnost slehernega, ki ljubi svoj dom, svoj narod, da stavi vse svoje moči na razpolago. Mislim, da je pač vsakemu še znano kako so se Angleži prisvojili svoje bogate kolonije. Tu je za učitelja na deželi hvaležen posel. Kje naj začnem boj? Ali zadoštuje, da otroke počim o zleh posledicah uživanja alkohola? Veliko uspeha menda ne bo! Ali ima statistika, ki jo moramo voditi kak pomen? Ne, ker ni zanesljiva! Da dosežemo uspehe v tem boju, začnimo ga tam kjer je izvir, kjer otrok največkrat se seznanja z alkoholom. In kje je to? Poznam kraj na Gorenjskem kjer je, rekel bi skoro, vsaka šesta hiša žganjarna in nič bolje ni drugje. Nekoč sem šel preko polja. Na njivi sta mož in žena kopala, a tri leta staro dete je iz košare potegnilo steklenico žganja in pilo. Opozoril sem starše, pogledala sta otroka in se mi smejala, rekoč: »To bo otroka še pogrelo.« Molčal sem in šel dalje. Drugi slučaj: neki materi se je mudilo na polje a dete v zibelki je plakalo. Vila je žganja v otrokovo steklenico in dala piti otroku. Seveda je otrok »ajal« dva dni. Našel bi še mnogo drastičnih slučajev ali vem, da jih tovariši iz svoje okolice morda več vedo. S tem hočem pokazati, da ima v največjih slučajih dom na vesti to narodno bol in ne učitelj kot se je izrazil nekdo na nekem shodu v Ljubljani. Seveda je dotičnik iz izjeme radi hudomušnosti to svojo črno trditve razgrnil nad vse učitelstvo. Teda! dom na deželi je največ kriv zato je pa učiteljeva dolžnost, da je šola v vednem kontaktu z domom ampak ne samo na papirju temveč v resnici. Res je, da je ljudstvo sovražno razpoločeno napram šoli. To nas pa ne sme strašiti, da svoje dobre namene opustimo. Skličimo dvakrat na leto roditeljske sestanke kjer se medsebojno spozna. Drži naj se kratka predavanja, odgovarjajoča namenu sestanka, a potem naj sledi izmenjava misli med učitelstvom in stariši. S temi sestanki sigurno paraliziramo vse huiskanje proti šoli, seveda če nič ne storimo potem ne se tudi ni treba izeziti češ: »Taki so, pa taki.« Teda, da preidem k svoji zadači ne zabimo, da pri takem sestanku obravnavamo tudi alkoholno vprašanje s tem, da kažemo na drastične primere. Če smo roditelji uverili o zlu uživanja alkohola tedaj izvijmo iz njih obliubo, da bodo odslej strogo varovali pred pitjem svoje otroke, kar bo tudi vodstvo statistike imelo pomen a za učitelja samega, ki bo zaznal uspehe bo veliko zadoščenje, da je nekaj dobrega napravil.

— **Fran Lavrič, nadučitelj v pokouju,** je 14. t. m. umrl v Mokronogu na Dolenjskem. Rodil se je 29. dec. 1839. v Loškem potoku ter služboval v Starem Logu in Sp. Logu. L. 1864. je dobil službo učitelja in organista v Škocijani pri Mokronogu, kjer je ostal do l. 1902., ko je bil upokojen. Lavrič je bil učitelj stare šole, dobričina in veseljak, da se je moral vsakdo zabavati v njegovi družbi. Bil je izborni sadjar, zaradi tega večkrat pohvaljen od vlade. V Škocijani je imel uzoren šolski vrt in čebelnjak, da daleč na okrog ni bilo takega. Svoje otroke je vse dobro oskrbel in je 1916. l. praznoval zlato poroko. Bodi blagemu možu, ki nas je tolikokrat razveseljeval s svojim neizčrpnim humorjem, časten spomin med nami!

— **Pogreb pokojnega nadučitelja Lavriča** se je vršil v Mokronogu na Veliki petek ob 5. uri popoldne. Bil je naravnost

ogromen in veličasten, svedok, kako naše ljudstvo spoštuje in ljubi dobre učitelje. Iz Škocijana se je pripeljalo do 20 voz nekdanjih učencev in čestilcev pokojnega učiteljskega starine. Pokopal ga je škocijanski župnik ob asistenci mokronoške duhovščine. Ob odprtem grobu mu je govoril medicinec Marjetič, a mokronoški pevci so mu zapeli dve pretresljivi žalostinki. Have, anima pial!

— **Naš tovariš Slavko Osterc,** strok. učitelj na meščanski šoli v Celju, vzbuja kot glasbenik v zadnjem času vedno več pozornosti in zavzema, ko spoznamo pobilže njegova dela, gotovo ugledno mesto med slovenskimi komponisti. Prvikrat se je predstavil kvartetom ob priliki zadnjega koncerta kvarteta »Zika«, ki je izvajal Osterčev menuet. Skladba, pisana v popolnoma modernem slogu, je žela velik uspeh in je poklonilo občinstvo skladatelju v priznanju laborov venec. Vsi celjski, mariborski in drugi listi so imeli iako laskava poročila o tej kompoziciji. Dne 22. t. m. bo izvajala mariborska vojaška godba pod vodstvom kapelnika Herzoga Osterčevu sinfonično sliko »Krst pri Savici«. Na podlagi teh motivov je zložil Osterc istoimensko opero, ki jo je že predložil mariborskemu gledališču, ter jo bomo čuli menda že v prihodnji gledališki sezoni. Poleg tega ima tov. Osterc izgotovljeno še eno sinfonijo in več manjših del. Kakor smo čuli, priredita letošnjo jesen Risto Savin in Osterc sinfonični koncert, ki bo imel na programu le njihova dela. Tovarišu Ostercu čestitamo k njegovemu uspehu, ter ga bomo spremljali s ponosom na potu njegovega glasbenega delovanja. — in —

— **Preskrbnine po umrlih aktivnih in umirovjenih civilnih in vojaških uslužbenih.** Na pristojnem mestu smo doznali, da vlagajo svoji aktivnih in umirovjenih, civilnih in vojaških uslužbenih pogosto svoje nezadostno opremljene prošnje za nakazilo preskrbnine pri delegaciji ministrstva financ. Da se pospeši nakazovanje preskrbnin, naj svoji po umrlih civilnih aktivnih in umirovjenih drž. nastavljenih vlagajo pismene prošnje za nakazilo posmrtnine, vdovnine in vzgojnine, vdovske odpravnine in sirotnine na ono nakazilo oblastvo, kateremu je bil umrl uslužbenec, dokler je bil aktiven, podrejen, oziroma onemu oblastvu, ki ga je upokojilo (pri učitelstvu viš. šol. svet). Svoji po bivših Avstro-ogrskih vojaških uslužbenih naj vlagajo prošnje na tuk. oddelek za socialno skrb, svoji po orožnikih pa na tuk. komando V. orožniške brigade. Prošnje za nakazilo posmrtnine, vdovnine in vzgojnine je opremiti s sledečimi prilogami: 1. mrtvaški list, 2. poročni list, 3. potrdilo župnega urada, da sta zakonska do smrti živeła v zakonski zvezi, 4. krstne liste (matične izpiske) otrok, 5. potrdilo županstva, da so otroci nepreskrbljeni in v polni oskrbi matere. Če bi ne bilo vdove ali zakonskih potomcev, ki so se nahajali v oskrbi umrlega, po umrlem uslužbencu se sme izplačati posmrtnina tudi drugim osebam, ki dokažejo da so stregle umrlemu pred njegovo smrtjo ali plačale pogrebne stroške iz svojega. V tem slučaju je predložiti prošnji mrtvaški list, saldiranje račune o pogrebni stroških ali pa potrdilo župnega ali občinskega urada ali zdravnika, ki je pokojnega zdravil, da je prosilec stregel umrlemu pred njegovo smrtjo. Vdova po državnem uslužbencu, ki se zopet poroči, si lahko obdrži vdovnino za slučaj, da zopet postane vdova ali pa si da izplačati odpravnino. Prošnji za vdovninsko odpravnino je priklopiti poročni list. Prošnjam za sirotnino je priklopiti: 1. mrtvaški list očeta in matere, 2. poročni list staršev, 3. če se je mati zopet poročila, poročni list ali dokaz, da mati ne sme dobiti preskrbnine, 4. krstne liste otrok, 5. odlok, s katerim je bila materi eventualno nakazana preskrbnina, 6. varuški dekret, če niso bile sirote za polnoletne spoznane, 7. če je oče umrl v aktivni službi je v prošnji navesti tudi njegov službeni položaj, če je umrl v pokoju, je priklopiti prošnji njegov mirovinski dekret, 8. potrdilo, da je sirota nepreskrbljena in v oskrbi varuha. Prošnje morajo biti kolokovane s kolkom à 2 Din, priloge pa s kolkom à 50 para, če niso že kot listine opremljene s kolkom večje vrednosti.

— **Dvorazredna osnovna šola v Lescah** je odposlala dne 1. aprila tega leta za Jugoslovensko Matico nabrano svoto do šol. mladini 814 K in nad 3000 obrabljenih poštinih znamk in kolekov. Zaveda se, da v istem smislu bode vedno delala a za drugo ne, ker odrastli a še celo nedoklicani hočejo v to svrhu le izkorjščati v druge namene.

— **Uživanje državne preskrbnine** (mirovine, vdovnine, vzgojnine, sirotnine) v inozemstvu dovoljuje v smislu

naredbe bivšega finančnega ministrstva z dne 8. oktobra 1910 (drž. zakonik 187) resortno ministrstvo sporazumno z ministrstvom financ in ministrstvom za zunanje zadeve. Dokumentirane prošnje za uživanje mirovine v inozemstvu je kolokovati z 2 Din, ter vlagati pri onem nakazilojem oblastvu, ki je odmerilo preskrbnino, ne pa pri delegaciji ministrstva financ. Ob enem se pripominja, da se izdajajo taka dovoljenja samo v posebnih oziroma vrednih primerih.

— **Iz ljubljanskega učiteljskega društva.** 1. Na zadnji opomin se je odzvalo precej dolžnikov ter poravnalo svoje dolgeve za l. 1921, pri mnogih je pa naletel blagajnik na gluha ušesa! Odbor hoče počakati še do 1. maja, morda se ta ali oni zave svojih dolžnosti, ki jih ima napram skupnosti; če pa bode to čakanje brezuspešno, tedaj bode uveljavil sklen občnega zbora z dne 25. februarja t. l. Potrpežljivosti je dovolil in organizacija ni tu, da samo eni plačujejo, drugi pa brezbrizno gledajo ob strani na njeno delo... 2. Vse one, ki niso društvu ničesar nakazali za l. 1922, opozarja društveni odbor na § 5. društvenih pravil, po katerem je plačevati članarino naprej in sicer vsaj četrtletno. Odbor je za redno plačevanje naznanjenih članov odgovoren poverjeništvu UJU. Če ne dobimo prve dni prihodnjega meseca nikakega nakazila za l. 1922, ustavimo liste, kar naj vzamejo prizadeti na znanje! — 3. Na zborovanju dne 8. t. m. je bil sprejet predlog, da se zviša društvena članarina na K 280 oziroma Din 70. Naprošajo se vsi člani in članice, da ta povišek pri svojem prvem plačevanju upoštevajo. Blagajnik.

— **Učenci dvorazrednice v Smedniku** so nabrali in odposlali »Jugoslovenski Matici« v Ljubljano 146,30 Din za pirhe.

— **Umrli so trije vpok. nadučitelji.** Lavrič Franc, Loker Anton in Fabjančič Franc. Vsi trije so bili člani društva vpo-kojenega učitelstva za Slovenijo, Blagi jim spomin!

— **Mladina trirazredne šole v Dragatušu** je nabrala kot pirhe za leto 1922. 432 K. Ista je tudi nabrala za rusko stradajočo deco 208 K.

— **Maturanti in maturantke ljubljanskega učiteljskega iz l. 1912.** se sestanemo ob 10letnici v Ljubljani. Da sporazumno določimo dan, se vabite, da sporočite na moj naslov, kdaj bi bilo prikladnejše: ali 28.—29. junija ali pa ob sokolskem zletu sredi avgusta. Tov. pozdrav! C. Dequal, Dvor, Dolenjsko.

— **Zahvala.** Pevski zbor ljubljanskega drž. učiteljskega za lepo uspeli izlet in koncert 23. t. m. na Vrhniki vsem, ki so k temu pripomogli, najiskreneje zahvaljuje. Zlasti pa izreka svojo globoko zahvalo g. učit. Vuku, ki je z največjo požrtvovalnostjo prevzel vse priprave za koncert ter nabral, nepričakovano visoko vsoto za pogostitev revnejših pevcev in pevki. Pevski zbor se nadalje zahvaljuje lastnikom konzervne tovarne »Vrhnika« za ljubeznivo razkazovanje, pojasnjevanje in pogoščenje ter vsem Vrhnicanom, ki so v tako obilem številu posetili koncert in s tem okrepili samozavest bodočih narodnih vzgojiteljev.

— **Zahvala.** Na občnem zboru »Kola jugoslovenskih sester v Ljubljani« se je sklenilo soglasno, da se izreče vsemu učitelstvu najsrčnejša zahvala za uspešno sodelovanje pri razpečevanju srečk. Vsled marljivosti našega učitelstva se je naš čisti dobiček znatno pomnožil, tako da nam bo zopet mogoče lajšati bedo in pomanjkanje. Za odbor: Franja Tavčarjeva, predsednica.

Vestnik meščanskih šol.

— **Izpraševalne takse.** Te dni so dobila šolska vodstva dopis o povišanju pristojbin za strokovne in druge izpite. Dasi so posamezne številke precej visoke, vendar radi priznamo, da še izdaleka ne dosežajo one višine, ki bi odgovarjala današnji vrednosti oziroma nevednosti našega dinarja. Izpraševalec bo rekel, da je malo, izpraševancu se bo zdelo veliko, posebnost če bo pri izpitu padel. Ob tej priliki vprašamo oblast, kdaj namerava povišati izpraševalne takse za one, ki delajo izpite za 3. ali 4. razred meščanske šole. Napominana taksa je še danes 12 K ali reci tri dinarje. Izpraševanja se udeležujejo brez ravnatelja, ki je predsednik, naimani štirje strokovni učitelji, ki dobe za svoj trud ogromno in pravično plačilo 1/2 dinarja ali v blagu eno cigareto srednje vrste. Kdor ne kadi, kar je seveda čisto nepotreben šport, si lahko danes, ko to pišem, še kupi žemljo za tiste dinarje. Vsak obrtnik in vsak trgovec uravnava svoje cene po dnevnem kurzu, javka in protestira pri vsakem davku, a si da obenem plačati od nas uradnikov dva-